

องค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะ การเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล*

COMPONENTS OF THE EDUCATIONAL ECOSYSTEM SUPPORTING ENTREPRENEURIAL SKILLS ENHANCEMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

ศศินันท์ ศาสตรสาร*, ธีระวัฒน์ มอนโธสง, อัจฉรา นิยมภา

Sasinan Sastsara*, Teerawat Montaisong, Achara Niyamabha

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Doctor of Education Program, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Phranakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: sasinun.s@rmutsb.ac.th

*Tel: 091-462-8242

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่ง เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งเป็น ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่าน โดยเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารคณะ, นักวิชาการ, ผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาธุรกิจ กลุ่มละ 2 ท่าน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารคณะและอาจารย์ผู้สอน สังกัดคณะบริหารธุรกิจ มทร.ทั้ง 9 แห่ง จำนวน 274 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซีและมอร์แกน ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าระบบนิเวศทางการศึกษาตามกรอบทฤษฎีของ Bronfenbrenner มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ระบบจุลภาค (Microsystem) ระบบกลาง (Mesosystem) ระบบภายนอก (Exosystem) ระบบมหภาค (Macrosystem) และระบบเวลา (Chronosystem) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.358) ระบบจุลภาค (Microsystem) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51) ผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีความสอดคล้องกันคือสิ่งสำคัญที่สร้างความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา เริ่มจากตัวนักศึกษา อาจารย์มีบทบาทเป็นพี่เลี้ยง ครอบครัวยุคใหม่เป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญ สถาบันการศึกษามีบทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อคณะบริหารธุรกิจ มทร. ในการออกแบบระบบนิเวศทางการศึกษาเพื่อการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ มีจริยธรรม มีความยืดหยุ่น ปรับตัวได้ตลอดชีวิต พร้อมสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง ชุมชนในโลกธุรกิจยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ระบบนิเวศทางการศึกษา, ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, ทฤษฎีของบรอนเฟนเบรนเนอร์, การวิจัยแบบผสมผสานเชิงสำรวจตามลำดับขั้น

Abstract

This research aimed to identify the components of the educational ecosystem supporting entrepreneurial skills enhancement among business administration students at Rajamangala University of Technology. An Exploratory Sequential Mixed Methods design was employed, consisting of two phases. Phase 1 utilized qualitative inquiry through in-depth interviews with eight purposively selected experts, comprising two representatives each from four groups: faculty administrators, academics, entrepreneurs, and business development specialists. Data were analyzed using content analysis. Phase 2 employed quantitative research using a structured questionnaire administered to 274 faculty administrators and instructors from the Faculties of Business Administration across the nine Rajamangala Universities of Technology. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table at a 95% confidence level. Data were analyzed using mean and standard deviation. The findings revealed that the educational ecosystem, grounded in Bronfenbrenner's ecological systems theory, comprised five components: Microsystem, Mesosystem, Exosystem, Macrosystem, and Chronosystem. The overall ecosystem was rated at a high level ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.358), with the Microsystem receiving the highest mean score ($\bar{X} = 4.51$). Both qualitative and quantitative findings converged, indicating that entrepreneurial skills enhancement originates from students themselves, supported by faculty members serving as mentors, families providing essential encouragement, and institutions creating conducive learning environments. These findings provide practical implications for faculty administrators at the nine Rajamangala Universities of Technology in designing educational ecosystems that cultivate graduates who are entrepreneurially competent, ethically grounded, and lifelong learners, capable of generating authentic and sustainable value for themselves, their communities, and the modern global business world.

Keywords: Educational Ecosystem, Entrepreneurial Skills Enhancement, Rajamangala University of Technology, Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory, Exploratory Sequential Mixed Methods

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยให้สามารถก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งมุ่งหวังให้ประเทศพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงสุดสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตอบสนองตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันที่ผลิตทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นต้องปรับบทบาท จากการเป็นเพียงแหล่งถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็น “ระบบนิเวศทางการศึกษา” ที่มีความสามารถในการบ่มเพาะศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการสร้างธุรกิจใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง มีพันธกิจหลักในการผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ คณะบริหารธุรกิจของทั้ง 9 แห่งจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้แก่นักศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) และภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ซึ่งกำหนดให้บัณฑิตต้องมีสมรรถนะครบ 5 ด้าน ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้กรอบ TQF ได้กำหนดมาตรฐานไว้ชัดเจน แต่ก็ยังพบว่านักศึกษายัง

ขาดโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้เชิงธุรกิจ แหล่งทุน เครือข่ายและเวทีในการทดลองแนวคิดใหม่ ๆ ส่งผลให้ศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2566) ระบบนิเวศทางการศึกษา (Educational Ecosystem) ซึ่งพัฒนาจากทฤษฎีนิเวศวิทยาการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model) ของ Bronfenbrenner, U. ได้อธิบายว่าการพัฒนาบุคคลเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมที่ซ้อนทับกันเป็นลำดับชั้น ครอบคลุมทั้งผู้เรียน อาจารย์ ครอบครัว หลักสูตร เทคโนโลยีและเครือข่ายภายนอก เช่น ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ชุมชน ให้ทำงานที่สอดคล้องประสานกัน (Varga, S. M. & Zaff, J. F., 2021) เมื่อนำกรอบนี้มาเชื่อมโยงกับกรอบ TQF จะได้ว่าสมรรถนะของบัณฑิตไม่ได้เกิดจากการพัฒนาหลักสูตรเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากระบบนิเวศทั้งหมดที่ล้อมรอบผู้เรียน

อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ประยุกต์ใช้กรอบระบบนิเวศ มาเป็นกรอบสำหรับการศึกษาในบริบทของมหาวิทยาลัยไทยยังมีไม่มาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาองค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง โดยมีความคาดหวังว่าผลการวิจัยจะช่วยพัฒนาระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนานักศึกษาให้มีศักยภาพในการเผชิญหน้ากับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนารูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในยุคใหม่ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาในการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีความสามารถในการแข่งขันในระดับชาติและระดับสากล ซึ่งสามารถสร้างนวัตกรรมและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาองค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานเชิงสำรวจแบบลำดับขั้น (Exploratory Sequential Design) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพและส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันกรอบแนวคิดขององค์ประกอบระบบนิเวศทางการศึกษา

ใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับการวิเคราะห์เอกสาร ได้สังเคราะห์เนื้อหาตามกรอบทฤษฎีนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner ที่ได้มีการพัฒนาทฤษฎีนิเวศวิทยาการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model) โดยได้เสนอในหลักการที่ว่าพัฒนาของบุคคลเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมที่ซ้อนทับกันเป็นลำดับชั้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ระบบจุลภาค (Microsystem) 2) ระบบกลาง (Mesosystem) 3) ระบบภายนอก (Exosystem) 4) ระบบมหภาค (Macrosystem) 5) ระบบเวลา (Chronosystem) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารคณะ จำนวน 2 ท่าน นักวิชาการ จำนวน 2 ท่าน ผู้ประกอบการ จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาธุรกิจ จำนวน 2 ท่าน เพื่อยืนยันกรอบแนวคิดองค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 8 ท่าน คือ ผู้บริหารคณะ อาจารย์ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนหรือส่งเสริมการสร้างการเป็นผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์โดยกำหนดคำถามที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของ

งานวิจัยในระหว่างการสัมภาษณ์ได้ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญเพื่อนำไปวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลให้ถูกต้องการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง ใช้การวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาองค์ประกอบระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง ประชากรคือ ผู้บริหารคณะและอาจารย์ผู้สอน รวมจำนวน 955 คน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารคณะและอาจารย์ผู้สอน จำนวน 274 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และสุ่มอย่างง่าย โดยพิจารณาจากสัดส่วนประชากร ตามสังกัดของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสังกัดของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

รายชื่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	จำนวนประชากร	ร้อยละของประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	92	9.63	26
2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ	176	18.43	51
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ	77	8.06	22
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร	78	8.17	22
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก	86	9.01	25
6. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา	121	12.67	35
7. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน	80	8.38	23
8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	107	11.20	31
9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย	138	14.45	39
รวม	955	100.00	274

หมายเหตุ : สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2568

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกบุคลากรของคณะบริหารธุรกิจ สังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีลักษณะแบบปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert, R. ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารคณะและอาจารย์ผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.932 การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (IRB-RUS-2568-094) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยัง คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง ดำเนินการเก็บข้อมูลเดือนธันวาคม 2568 - เดือนกุมภาพันธ์ 2569 ได้ข้อมูลกลับมา จำนวน 274 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่, ร้อยละ

,ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด, ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มาก, ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง น้อย, ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด การวิจัยนี้ใช้ Triangulation แบบวิธีวิทยา (Methodological Triangulation) โดยนำผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่าน มาตรวจสอบความสอดคล้องกับผลที่ได้จากแบบสอบถาม จำนวน 274 ชุด พบว่า ทั้งสองแหล่งข้อมูลเห็นตรงกันว่าระบบจุลภาคมีสำคัญที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากข้อมูลเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่าข้อมูลเชิงปริมาณไม่สามารถระบุได้ว่าอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนจะส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้ประกอบการได้ พบว่ามีค่าร้อยละ 10 - 15 การใช้สองวิธีประกอบกันจึงทำให้ข้อค้นพบมีความน่าเชื่อถือ ครบถ้วน และสามารถนำไปกำหนดนโยบายได้อย่างถูกต้องมากขึ้น (Likert, R., 1967)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน พบว่า องค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ระบบจุลภาค (Microsystem) 2) ระบบกลาง (Mesosystem) 3) ระบบภายนอก (Exosystem) 4) ระบบมหภาค (Macrosystem) 5) ระบบเวลา (Chronosystem) โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า องค์ประกอบที่ 1 คือ ระบบจุลภาค (Microsystem) มีความสำคัญที่สุด เนื่องจาก เป็นสิ่งที่ใกล้ชิดและส่งผลโดยตรงต่อตัวนักศึกษามากที่สุด โดยเฉพาะอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจจริงจะสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่นักศึกษาในด้านความสำเร็จในการประกอบธุรกิจและความสำเร็จในการประกอบธุรกิจได้ดี ด้านครอบครัวถ้าเป็นผู้ประกอบการอยู่แล้ว ถือเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญที่จะช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจแนวคิดทางธุรกิจได้เร็วกว่า ด้านกลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้ประกอบการที่น้อยและอาจไม่ยั่งยืน มีเพียงร้อยละ 10 - 15 ของนักศึกษาที่มีแนวโน้มเป็นผู้ประกอบการจริง ด้านสถาบันการศึกษาต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทดลองประกอบธุรกิจจริง ต้องจัดพื้นที่ให้นักศึกษาได้ทดลองทำธุรกิจและมีเงินทุนตั้งต้นให้นักศึกษาได้เป็นผู้ประกอบการจริง โดยวัดผลความสำเร็จจากผลกำไรหรือผลขาดทุน องค์ประกอบที่ 2 คือ ระบบกลาง (Mesosystem) มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 2 เป็นการเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวกับสถาบันการศึกษาและภาคธุรกิจ โดยสถาบันการศึกษาต้องจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการโดยมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลความสำเร็จจากผลกำไรหรือผลขาดทุน สถาบันการศึกษาต้องจัดกิจกรรมเสริมทักษะโดยการให้นักศึกษาไปฝึกตัวในสถานประกอบการ เพื่อให้ไปเรียนรู้บรรยากาศของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จและนักศึกษานำมาปรับใช้ได้ ในแง่ของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ และเรียนรู้ความผิดพลาดหรือความล้มเหลวที่สามารถเกิดขึ้นได้ในการทำธุรกิจ ซึ่งการเรียนรู้ลักษณะนี้จะช่วยให้นักศึกษาได้เตรียมความพร้อมและสามารถปรับตัวได้ หากต้องการเป็นผู้ประกอบการในระยะเริ่มต้น องค์ประกอบที่ 4 คือ ระบบมหภาค (Macrosystem) มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 3 สังคม วัฒนธรรม ค่านิยม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างแรงบันดาลใจและกรอบแนวคิดของนักศึกษาปัจจุบัน สื่อโซเชียลมีเดียช่วยเปิดโลกทัศน์ทำให้มีโอกาสสร้างอาชีพใหม่ ๆ เช่น อาชีพยูทูบเบอร์ (YouTuber), อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ง่ายขึ้นเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา จากค่านิยมดั้งเดิมที่ครอบครัวจะมีความต้องการให้ลูกหลานรับราชการเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันทัศนคติของนักศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สังคมและสภาพแวดล้อมทำให้การเป็นผู้ประกอบการรายใหม่สามารถทำได้ง่ายขึ้นถ้ามีความคิดที่แตกต่าง เชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ดึงจุดขายในตัวเอง หรือนำทรัพยากรท้องถิ่นมาสร้างให้เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงและมุ่งเจาะกลุ่มลูกค้าให้ถูกจุด องค์ประกอบที่ 3 ระบบ

ภายนอก (Exosystem) มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 4 พบปัญหาคือ หลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันมีการปรับปรุงตามรอบระยะเวลา โดยปกติจะปรับทุก 4 – 5 ปี ซึ่งไม่ทันต่อสภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยีและตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป ควรเพิ่มรายวิชาที่เน้นการเป็นผู้ประกอบการในทุกคณะ เน้นการปฏิบัติจริง วัดผลสำเร็จของการเรียนรู้จากผลกำไรหรือผลขาดทุน ไม่ใช่แค่เกรดจากการเรียน มุ่งเน้นการจัดโครงการเพื่อให้อาจารย์ได้เข้าฝังตัวในสถานประกอบการ บทบาทของอาจารย์ไม่ได้มีหน้าที่ในการสอนหนังสือเพียงอย่างเดียวแต่ต้องเป็นโค้ชหรือพี่เลี้ยงให้นักศึกษาในการเป็นผู้ประกอบการได้ สิ่งสำคัญอีกประเด็นคือการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้การเรียนรู้ทำให้นักศึกษาขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบที่ 5 ระบบเวลา (Chronosystem) การเปลี่ยนผ่านจากระบบอะนาล็อกสู่ยุคดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมจึงต้องปรับตัว สถาบันการศึกษาและธุรกิจต้องปรับตัวสู่ระบบออนไลน์อย่างต่อเนื่อง วิฤตที่ผ่านมามีคือ การระบาดของ โควิด 19 (COVID-19) เป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงที่ผู้ประกอบการต้องเตรียมแผนสำรองและต้องเรียนรู้ในการปรับตัวตลอดเวลา และคิดเสมอว่าในวิฤตมีโอกาสซ่อนอยู่ จึงต้องอาศัยประสบการณ์และความกล้าในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลง

2. ผลการวิจัยจากแบบสอบถาม สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N = 274)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ		
ผู้บริหารคณะ	33	12.00
อาจารย์ผู้สอน	241	88.00
รวม	274	100.00
ระดับการศึกษา		
ปริญญาโท	179	65.33
ปริญญาเอก	95	34.67
รวม	274	100.00
ประสบการณ์การสอน		
น้อยกว่า 5 ปี	24	8.76
5 – 10 ปี	47	17.15
11 – 15 ปี	59	20.53
16 – 20 ปี	52	19.98
21 – 25 ปี	42	15.33
มากกว่า 20 ปี	50	18.25
รวม	274	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ผู้สอน จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00 มีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 179 คนคิดเป็นร้อยละ 65.33 รองลงมาคือปริญญาเอก จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 34.67 ประสบการณ์การสอนส่วนใหญ่คือ 11 – 15 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 20.53

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการในภาพรวม (N = 274)

องค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1. ระบบจุลภาค (Microsystem)	4.51	0.208	มากที่สุด
2. ระบบกลาง (Mesosystem)	4.32	0.388	มาก
3. ระบบภายนอก (Exosystem)	4.21	0.546	มาก
4. ระบบมหภาค (Macrosystem)	4.28	0.475	มาก
5. ระบบเวลา (Chronosystem)	4.19	0.540	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.30	0.358	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของระบบนิเวศทั้ง 5 องค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.358) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระบบจุลภาค (Microsystem) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.208) รองลงมาคือ ระบบกลาง (Mesosystem) ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.388) ระบบมหภาค (Macrosystem) ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.475) ระบบภายนอก (Exosystem) ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.546) และระบบเวลา (Chronosystem) ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.540) ตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้ว่าระบบจุลภาค มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้ในภาพรวมพบว่าทุกองค์ประกอบของระบบนิเวศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าระบบนิเวศทางการศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีความพร้อมในการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (มทร.) ทั้ง 9 แห่ง มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ระบบจุลภาค (Microsystem) 2) ระบบกลาง (Mesosystem) 3) ระบบภายนอก (Exosystem) 4) ระบบมหภาค (Macrosystem) และ 5) ระบบเวลา (Chronosystem) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีนิเวศวิทยาการพัฒนามนุษย์ที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อนและซ้อนทับกัน โดยเปรียบเทียบกับ "ตุ๊กตารัสเซีย" (Russian dolls) ที่มีชิ้นซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ตั้งแต่ระดับใกล้เคียงจนถึงระดับสังคมและวัฒนธรรม และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่มีโครงสร้างแบบพลวัตที่เชื่อมโยงระหว่างแต่ละองค์ประกอบทุกระดับอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Levina, E. & Prokofieva, E., 2021) ผลการวิจัย พบว่าทุกองค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าระบบนิเวศทางการศึกษาของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง มีความพร้อมที่จะพัฒนานักศึกษาให้สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ในอนาคต

เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ระบบจุลภาค (Microsystem) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นระดับที่มีความใกล้ชิดกับตัวนักศึกษามากที่สุดและส่งผลกระทบโดยตรงต่อนักศึกษาในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต นอกจากนี้ยังมีสิ่งสนับสนุนตัวนักศึกษาให้สามารถเป็นผู้ประกอบการที่ดีได้คือการที่มีอาจารย์เป็นพี่เลี้ยงในการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานในด้านที่ประสบความสำเร็จและด้านที่มีความ

ผิดพลาดในการประกอบธุรกิจเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การปรับตัวภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิด นอกจากนี้ อาจารย์ต้องเป็นแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจในการประกอบธุรกิจ ในด้านครอบครัว ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่สอดคล้องกันทุกท่านคือ ถ้าครอบครัวของนักศึกษาเป็นผู้ประกอบการอยู่แล้วจะมีความได้เปรียบในการที่นักศึกษาจะได้ซึมซับแนวคิดในการทำธุรกิจตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งจะทำให้มีความเข้าใจในกระบวนการ การทำธุรกิจได้อย่างลึกซึ้ง ด้านสถาบันการศึกษา มีส่วนสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในด้านการฝึกปฏิบัติ การทดลองการเป็นผู้ประกอบการได้จริง แต่ต้องมียุทธศาสตร์สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการวัดผลความสำเร็จผ่านผลกำไร หรือผลขาดทุน ผลดังที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใกล้ตัว โดยเฉพาะบทบาทของครอบครัว อาจารย์ สถาบันการศึกษาในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา (Bowen, M. M. & Johnson, K. R. , 2019) รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าระบบจุลภาคเป็นหัวใจสำคัญของระบบนิเวศที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงและส่งผลต่อแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการมากที่สุด (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์., 2566ก) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลน้อยและไม่ยั่งยืน ซึ่งแตกต่างจาก Pittaway et al. ที่ระบุว่าเครือข่ายเพื่อนมีบทบาทสำคัญต่อแรงจูงใจผู้ประกอบการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทสังคมไทยที่เมื่อสำเร็จการศึกษาเพื่อนมักแยกย้าย ทำให้ครอบครัวและอาจารย์มีอิทธิพลระยะยาวมากกว่า (Pittaway et al., 2004)

ระบบกลาง (Mesosystem) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างครอบครัว สถาบันการศึกษา และธุรกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นร่วมกันว่าการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการต้องมีส่วนร่วมของความสำเร็จที่เชื่อมโยงผลกำไรหรือผลขาดทุนจริง ไม่ใช่เป็นเพียงการประเมินความสำเร็จจากคะแนนหรือการสอบเพียงเท่านั้น อีกทั้งสถาบันการศึกษาต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวของนักศึกษาที่เป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ นักศึกษา อาจเป็นการสร้างแรงบันดาลใจหลักคิดใหม่จะให้นักศึกษาสามารถต่อยอดความคิดได้ ทั้งนี้ สิ่งที่ต้องมุ่งเน้นคือการนำทฤษฎีที่มีไปเชื่อมโยงก่อให้เกิดเป็นกระบวนการหรือแนวทางปฏิบัติที่สามารถทำได้จริง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าระบบกลางที่เข้มแข็งเกิดจากการเชื่อมโยงในบริบทต่าง ๆ ที่นักศึกษาได้สัมผัส ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สถาบันการศึกษาหรือภาคธุรกิจ (Varga, S. M. & Zaff, J. F., 2021)

ระบบภายนอก (Exosystem) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นร่วมกันในประเด็นปัญหา คือ หลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันมีการปรับปรุงล่าช้า ทำให้สถาบันการศึกษาไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่สอดคล้องตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน หลักสูตรไม่สามารถปรับตัวทันกับสภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและตลาดที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและรวดเร็ว ไม่เพียงแต่หลักสูตรที่ปรับตัวได้ช้ากว่าความต้องการ อาจารย์บางส่วนยังคงยึดติดกับกรอบเนื้อหาในรายวิชา จึงไม่น่าแปลกใจที่ความรู้ใหม่เข้าไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้ทันสมัย ซึ่งในขณะที่สภาพแวดล้อมและสังคมในปัจจุบันจะต้องเปลี่ยนบทบาทของอาจารย์ให้เป็นพี่เลี้ยงที่ต้องส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถลงมือปฏิบัติได้จริง กล้าที่จะออกนอกกรอบและคิดสิ่งใหม่ ๆ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าหลักสูตรของสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องบูรณาการทักษะการเป็นผู้ประกอบการเชิงปฏิบัติการและสามารถปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานต่อเนื่อง (Jardim, J., 2021)

ระบบมหภาค (Macrosystem) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นร่วมกันว่าสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและกรอบแนวคิดของนักศึกษาที่ต้องการเป็นผู้ประกอบการ ถึงแม้ว่าสังคมในอดีตจะมุ่งเน้นให้ลูกหลานรับราชการเพราะมีความมั่นคง แต่ในปัจจุบันแนวคิดนี้มีแนวโน้มลดลงเป็นอันมากจากอิทธิพลจากโซเชียลมีเดีย ซึ่งในปัจจุบันที่เปิดโลกทัศน์ให้นักศึกษาได้มองเห็นโอกาสในการสร้างรายได้ด้วยตนเอง ในรูปแบบอาชีพใหม่ ๆ ในช่องทางที่หลากหลาย ทำให้แนวคิดในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาทำได้ง่ายขึ้น นักศึกษามีช่องทางในการแสดงความคิดเชิงสร้างสรรค์ กล้าลงมือปฏิบัติจริง ลองผิดลองถูกได้ด้วยตนเอง อีกทั้งช่องทางการเรียนรู้ในปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น นักศึกษาจะ

สามารถเรียนรู้และค้นหาสิ่งที่ตัวเองชอบและทำให้สิ่งที่ตัวเองชอบกลับมาเป็นการสร้างรายได้ สอดคล้องกับแนวคิดวาทะของวัฒนธรรมและสังคมมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการบุคลิกและทัศนคติของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (Obschonka, M. Zarea, F. & Vankov, D., 2023) ที่น่าสังเกตคือ ระบบมหภาคได้รับการประเมินสูงกว่าระบบภายนอก ซึ่งแตกต่างจากบริบทตะวันตกที่นโยบายและหลักสูตรมักมีน้ำหนักสูงกว่าปัจจัยวัฒนธรรม (Niemi, H., 2021) สะท้อนให้เห็นว่าในบริบทไทย การเปลี่ยนแปลงค่านิยมผ่านโซเชียลมีเดียส่งผลต่อแรงจูงใจนักศึกษาได้เร็วกว่าการปฏิรูปหลักสูตร

ระบบเวลา (Chronosystem) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่อยู่ในระดับมาก ผู้ทรงคุณวุฒิมีมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ ในด้านหนึ่งเทคโนโลยีช่วยให้การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่ายขึ้น สะดวก รวดเร็วขึ้น สามารถเรียนรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นได้ตามที่ต้องการ แต่อีกด้านหนึ่งถ้าพึ่งพามากเกินไปจะทำให้ นักศึกษาขาดกระบวนการในการคิด การวิเคราะห์เชิงระบบ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของโลกในปัจจุบัน เช่น ภาวะโรคระบาด ภาวะโลกร้อน ภาวะสงคราม นโยบายระหว่างประเทศ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่สำคัญ ผู้ประกอบการจึงต้องเรียนรู้ในการปรับตัว เตรียมแผนสำรองและมองวิกฤตให้เป็นโอกาสอยู่เสมอ วิกฤต COVID-19 เป็นตัวอย่างสำคัญของระบบเวลาที่เร่งให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการที่ปรับตัวได้ทันจะสามารถเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส สะท้อนให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาต้องเตรียมนักศึกษาให้มีทักษะรับมือกับความไม่แน่นอนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งต้องใช้ประสบการณ์ในการวางแผน การตัดสินใจที่หลักแหลม

ด้านทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นร่วมกันว่าทักษะที่นักศึกษาขาดมากที่สุดในปัจจุบันคือ ทักษะการนำเสนอผลงาน (Presentation) ทักษะในการสร้างเครือข่าย (Networking) และทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะการบริหารจัดการและการตัดสินใจ ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะด้านพื้นฐานที่สำคัญในทุกอาชีพ ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงควรจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาได้แสดงออก เรียนรู้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและสถาบันการศึกษาจะต้องเป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญในการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษากับหน่วยงานที่ส่งเสริมการสร้างการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสร้างการรับรู้และให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์จริง เช่น หอการค้า สมาอุตสาหกรรม กลุ่มผู้ประกอบการ SMEs ในพื้นที่ เพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทักษะผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล (Bardales-Cárdenas, M. et al. , 2024) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้เก็บข้อมูลเฉพาะผู้บริหารและอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเท่านั้น ซึ่งมีพันธกิจ ในการผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ บริบทดังกล่าวอาจแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้พบว่า องค์ประกอบของระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่ง มี 5 องค์ประกอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) ผลการวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณให้ผลที่สอดคล้องกันว่าระบบจุลภาค เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในบริบทของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กล่าวโดยสรุปกลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยพัฒนานักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่ง ให้มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการที่ยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในระดับชาติ คือ การพัฒนาคุณภาพอาจารย์ให้มีประสบการณ์ทางธุรกิจจริง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทดลองทำธุรกิจให้นักศึกษา และการเชื่อมโยงเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาและภาคธุรกิจอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ระบบเวลาได้รับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากสถาบันการศึกษายังขาดกลไกเชิงรุกในการเตรียมรับมือการเปลี่ยนแปลง จึงมักตั้งรับกับสถานการณ์มากกว่าวางแผนล่วงหน้า จึงควรบูรณาการทักษะการปรับตัวและการวางแผนรับมือวิกฤตเข้าสู่หลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะจาก

การวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง ควรกำหนดนโยบายในการสนับสนุนให้อาจารย์ได้มีประสบการณ์ในธุรกิจจริง ผ่านโครงการฝังตัวในสถานประกอบการและกำหนดบทบาทให้อาจารย์ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้นักศึกษาที่ต้องการเริ่มต้นทำธุรกิจ 2) สถาบันการศึกษาควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อให้ นักศึกษาได้ทดลองทำธุรกิจได้จริง สามารถวัดผลสำเร็จจากกำไรหรือขาดทุน ไม่ใช่เพียงคะแนนในชั้นเรียน 3) คณะกรรมการหลักสูตรและผู้บริหารคณะบริหารธุรกิจ มทร. ทั้ง 9 แห่ง ควรลดรอบการปรับปรุงหลักสูตรเหลือไม่เกิน 1 - 2 ปี โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการ นักศึกษา และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เพื่อประกอบการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เรื่อง รูปแบบการจัดการระบบนิเวศทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

เอกสารอ้างอิง

- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2566ก). ระบบนิเวศทางการศึกษา (Education Ecosystem). วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 16(2), 1-15.
- _____. (2566ข). ระบบนิเวศทางการศึกษาและการพัฒนาผู้ประกอบการในมหาวิทยาลัยไทย. วารสารการบริหารการศึกษา, 17(2), 45-62.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- _____. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พรึกรหวานกราฟฟิค.
- Bardales-Cárdenas, M. et al. (2024). Entrepreneurship skills in university students to improve local economic development. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 13(1) , 55. <https://doi.org/10.1186/s13731-024-00408-1> .
- Bowen, M. M. & Johnson, K. R. (2019). Entrepreneurial skills for the 21st century workplace: Small and medium enterprises. *International Journal of Management Education*, 17(3), 1-27. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2019.01.002>.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Jardim, J. (2021). Entrepreneurial skills to be developed during higher education: A literature review. *Education Sciences*, 11(8), 436. <https://doi.org/10.3390/educsci11080436>.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Levina, E. & Prokofieva, E. (2021). Educational ecosystem: Structure, components, and development perspectives. *European Journal of Education Research*, 10(4), 1683-1695. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.10.4.1683>.

- Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement* (pp. 90-95). New York: John Wiley & Sons.
- Niemi, H. (2021). Education reforms for equity and quality: An analysis from an educational ecosystem perspective with reference to Finnish educational transformations. *CEPS Journal*, 11(2), 13-35.
- Obschonka, M. Zarea, F. & Vankov, D. (2023). Entrepreneurial personality and skills in the digital age. *Journal of Small Business Management*, 61(3), 1024-1048. <https://doi.org/10.1080/00472778.2021.1980912>.
- Pittaway et al. (2004). Networking and innovation: A systematic review of the evidence. *International Journal of Management Reviews*, 5-6(3-4), 137-168. <https://doi.org/10.1111/j.1460-8545.2004.00101>.
- Varga, S. M. & Zaff, J. F. (2021). Using the web of support framework. Boston, MA: CERES Institute for Children & Youth. Retrieved March 20, 2025, from https://d2pck61xhq74q6.cloudfront.net/Resources-Hub/Ref-600_Using-the-WoS-Framework.pdf